

„Hátha mások is kedvet kapnak...”

Mióta és mit tanítasz nálunk?

1994. februárjában, meghívott előadóként, heti 2 órában az előadás és szeminárium 'műfaját' szükségképpen ötvözve, kezdtem a középkori skolasztikus filozófia kialakulásáról órákat tartani Szegeden. Zömében elsőéves, filozófia szakos hallgatóknak.

Mi volt ez az óra?

Az akkori, leginkább 'bevezetésnek' titulálható stúdium keretében néhány alapfogalmon és adaton túl nagyjából Augustinustól a korai skolasztikáig igyekeztünk eljutni. Textuálisan Szent Ágoston mellett – már csak praktikus okokból is – leginkább Canterbury Anselmus magyarul megjelent műveire támaszkodhattunk.

Mit tapasztaltál, illetve ha van ilyen, mi a tanítási koncepciód...?

Igen hamar fölelevenedett bennem a régi-új tapasztalat: órán csak a közösen "megkóstolt" szövegek diszkutábilisak! Ezek szűkében legtöbbször szekundérekkel is fölkontároztott előadói mutatványok erősítik az aszimmetriát, rosszabbik esetben szabad asszociációs fecsegések leplezik a tanár tréhanyságát. Annyit ér valójában tanításunk – s ez ebben a szakmában kiváltképpen így van –, amennyi kedvet tudunk csinálni hallgatóinknak primer filozófiai szövegek önálló bogarászásához.

Így lett a filrtörtből szövegolvasás...

Néhányan azzal váltunk el a félév végén egymástól, hogy ha netán folytatás következne, akkor az szövegolvasás legyen. Ebben, s Anselmus De Veritatejában maradtunk.

És folytatódott a következő félévben...

Folytatódott, sőt az Eötvös Kollégium is támogatott bennünket.

Miért éppen a De Veritate?

Azért esett a választásom Anselmus De Veritate című dialógusára, mert egyrészt nem hosszú, elég jól olvasható és nem túl bonyolult latinságú szöveg, másrészt, mert nem csak a szent szerzőnek, de az 'in statu nascendi' skolasztikának is jellemző textusa.

Nem lett túlságosan is "filologizáló" az óra?

A dialógus kapcsán az anzelmi korpusznak szinte minden filozófiai alapproblémája érinthető, az ismeretelmélettől a nyelvfelfogáson át egészen a szabad akarat és a bűn problémájáig. Sok vonatkozásban visszaül a korábban olvasott Monologionra és Proslogionra is. Nem is beszélve arról, hogy a helyenként már-már gyermeknek tűnő fejezetek jobban odafigyelve kitűnő apropóvá lesznek a probléma akár egészen "más hangszerelésű" tárgyalásához is.

Néha egészen jókat beszélgettünk...

Anzelmnek ez a műve, ha jól tudom, az egyik első önálló mű a filozófiai igazságfogalom kimunkálására...

Filozófiatörténeti közhely a De Veritateval kapcsolatban,

hogy Anselmus definíciója az igazságról – csakúgy mint korábban Proslogionjában Istennel kapcsolatban a 'quo nihil maius cogitari potest' – páratlan és első a maga nemében, hiszen a "veritas est rectitudo sola mente perceptibilis" nem csupán a 'quod est' – miként az előbbi Istennel kapcsolatban – hanem a 'quid sit' értelmében kísérli meg az igazság lehető legegyszerűbb definiálását.

Végül lefordítottatok két fejezet híján az egész dialógust...

Amit itt most közreadunk az a hiányzó két utolsó fejezettől eltekintve is még legalább két okból nem nevezhető a De Veritate fordításának: Egyrészt 'nyomdába adásakor' nemcsak a félévet, de a szöveg "elolvasását" sem fejeztük még be. Másrészt, nem teljesen függetlenül az előzótól, menet közben sem igazán a magyar fordítás készítése volt közvetlen célunk.

Most mégis itt van...

Az csak külön a szerencse, hogy szemfüles hallgatók eddig is a szöveg szempontjából egészen jól "jegyzőkönyvezték" az órákat. Ezért mondhattunk igent a Különbség megkeresésére, és vállalkozhattunk arra, hogy rendhagyó, már-már szemérmetlen módon nem valami kidolgozott és befejezett produktumot, hanem magát az éppen folyó órai munka kissé még mosdatlan újszülöttjét mutassuk meg. Hátha mások is kedvet kapnak ilyesmihez.

Hogy boldogultatok, hiszen ha jól tudom nem latinosok a diákjaid...

Most van latin szakos is közöttünk, de külön öröömre szolgál, hogy szinte mindenkinek sikerült addig gyúrnia a latin mondatokat, míg azok el nem árulták mit is akarnak jelenteni. Mindezt persze a magyarra picit is hasonlítani akaró nyelven már az órákon írott formába is önteni... – aki próbálta tudhatja – nem igazán egyszerű hallgatói feladat. Ilyen esetekben a "facienti quod in se est..." az egyetlen tisztességes mérce, s ennek alapján jelest érdemelnek.

Végül is milyennek találd a "kis mosdatlant"?

Ami netán máris olvasható és élvezhető, annak közösen örülünk, a hibák azonban elsősorban engem terhelhetnek, hiszen az utóbbi hetekben, tőlem független okokból, a kelleténél jóval kevesebbet szánhattam a közös munkálkodásra.

Szeged, 1995 április 26.

Ferencz Sándor

MTA Filozófiai Intézet

Az életmű összefoglalóját Sinkó László és Varga Gusztáv írta; a mű fordítását Ferencz Sándor, Grigely Csaba, Hunyadi Zsolt, Sinkó László és Varga Gusztáv készítette *F. S. Schmitt (ed.): S. Anselmi Opera Omnia vol. I. Stuttgart 1968.* alapján; az Anselm-bibliográfiát Hunyadi Zsolt állította össze.

Köszönjük mindazok segítségét és közreműködését, akik a két félév alatt tevékeny részesei voltak a fordításnak.